

אולימפיאדת הלשון העברית הרביעית

של החוג ללשון העברית ולבלשנות שמית תשפ"ה

המקצה ללומדי עברית

בשיתוף אוניברסיטת ברנדייס

In collaboration with Brandeis University's Hebrew Language
Consortium

שאלון הגמר / כיתות י"ב + פתרונות

שם פרטי ומשפחה: _____ מספר תעודת זהות: _____

ביתה: _____ בית ספר: _____

****שימו לב: עשויות להתקבל תשובות נוספות כתשובות נכונות בהתאם לשיקול הדעת של**

חברי צוות האולימפיאדה**

שימו לב! לפני כל שלב, הנבחנים שעברית אינה שפת האם שלהם, מקבלים חוברת הכנה לשאלון ובה מילים שצריך לדעת כדי להצליח בפתרון השאלון. המילים מחוברת ההכנה מודגשות כאן בצהוב, והתרגום שלהן מופיע במסגרת לידן.

انتهوا! قبل أي مرحلة، يحصل الممتحنون الذين لغتهم الأم ليست العبرية على كراسة تحضير للامتحان، تحتوي على كلمات يجب معرفتها للنجاح في حلّه. الكلمات من كراسة التحضير مظللة هنا باللون الأصفر، وترجمتها تظهر في إطار بجانبها.

Please note! Before each stage, examinees whose mother tongue is not Hebrew receive a preparation booklet containing essential vocabulary for successfully completing the questionnaire. The words from the preparation booklet are highlighted here in yellow, and their translation appears in a box alongside them.

1. אתה מגיע למסעדה והמלצר שואל אותך אם אתה רוצה לשבת או **take-away**.

חלופה (נ') بديل Alternative

האקדמיה ללשון העברית החליטה על **חלופה** עברית. מהי?

החלופה העברית ל- take-away היא:

א. שב ובוא!

ב. תן ולך!

ג. קח ולך!

ד. קח ובוא!

הסבר: כשמבקשים 'take away' לא יושבים ולא באים, אלא לוקחים והולכים.

2. בעיר שלנו יש פחים מיוחדים בכל מקום כדי שנוכל _____ בקלות.

פח

חסר / חסרה ناقص Missing

מחזור (ז') إعادة تدوير Recycling

מה המילה החסרה?

א. לחזור

ב. להחזיר

ג. להתחזר

ד. **למחזר**

בְּאִפֶּן (+ שם תואר) بشكل\ بطريقة In a way

נָדִיר / נְדִירָה נادر\ نادرة Rare/rarely

מָסָךְ (ז') شاشة Screen

מְקלָדָת (נ') لوحة مفاتيح Keyboard

נָתַן (ז') مَعْطَى\ بيانات Data

לְשִׁתוֹק אֵן יִסְכֵּת\ يصمت To be silent

הִפְרִיד וּמָשׁוּל فَرَّقَ تَسُد Divide and conquer

3. הוא מגיע לבקר אותי בכל יום, הוא בא אליי ממש באופן נדיר.

הקשר בין המילה נדיר למילה תדיר הוא כמו הקשר בין:

א. מסך – מקלדת

ב. מידע – נתונים

ג. שותקים – מדברים

ד. להפריד – למשול

ה. כאן – פה

הסבר: המילים 'תדיר' ו'נדיר' הם הפכים. כך גם המילים 'שותקים' ו'מדברים'.

4. גילי רקדנית מעולה. היא **אלתרה** ריקוד **שלם**. היא הצליחה לרקוד אותו במשך 5 דקות, אחר כך היא נחה 3 דקות והמשיכה לרקוד עוד 4 דקות.

כמה זמן גילי עבדה כדי להבין את הריקוד שלה?

א. 0 דקות

ב. 3 דקות

ג. 4 דקות

ד. 5 דקות

ה. 9 דקות

הסבר: לְאֵלְתֵר = לעשות משהו במקום, בלי הכנה. גילי אלתרה את הריקוד = היא לא הכינה אותו מראש.

לְאֵלְתֵר الارتجال / التآليف To improvise

שָׁלֵם / נְשָׁלְמָה كامل\ ة Whole/all

5. א. הביטוי שמתאים לתמונה: **ראה את הנולד**.

בִּיטוּי (ז') تعبير Expression

רוֹאֶה אֶת הַנּוֹלָד بعيد النظر / يتنبأ بالمستقبل prescient

ב. מה משמעות הביטוי? צפה מה שיהיה בעתיד.

6. מתן **העליל** על רונה שהיא שיקרה. מה אנחנו יודעים?

להעליל על / افتراء على / تلفيق تهمة ل To accuse

א. רונה שיקרה.

ב. מתן שיקר.

ג. מתן דיבר אמת.

ד. רונה ומתן דיברו אמת.

ה. רונה ומתן לא דיברו אמת.

הסבר: העליל = לומר על מישהו שהוא עשה משהו, אבל הוא לא עשה זאת.

סדרה (נ') مسلسل Series

7. בספר "הכול בסדר" כל המשפטים נכתבים ב**סדרות**. הינה

משפט מתוך הספר:

יובל כותב לחברו מכתב _____.

רק אחת מהמילים הבאות תוכל להשלים את המשפט. מה המילה?

א. ארוך

ב. משעמם

ג. נהדר

ד. מעניין

ה. יפה

ו. קצר

הסבר: במשפט "יובל כותב לחברו מכתב" האותיות הראשונות באות זו אחר זו

בסדר האל"ף-בי"ת העברי: י', כ', ל', מ', ולכן המילה הבאה צריכה להתחיל באות

נ'.

הפתעה (נ') مفاجأة Surprise

8. איילת ארגנה מסיבת **הפתעה** למור. היא רצתה לשתף רק את נועה, לכן כתבה לה בשפה שהן המציאו.

איילת כתבה: **ינא תנגראמ הביסמ רומל! איה אל תעדוי סולכ.**

נועה ענתה לה: **הפיי! ינא ינכא תגוע דלוקוש הלודג.**

א. איזה אוכל יהיה במסיבה? **עוגת שוקולד גדולה**

הסבר: בשפה שהמציאו איילת ונועה כותבים כל מילה משמאל לימין, ולכן:

תגוע = עוגת, דלוקוש = שוקולד, הלודג = גדולה.

איילת כתבה באותה שפה את מי היא מזמינה למסיבה.

ב. היה חבר אחד שאת שמו כותבים באותו אופן גם בעברית וגם בשפה שלהן. מיהו

יכול להיות? _____

תשובה והסבר: כל שם שאפשר לקרוא אותו מימין לשמאל ומשמאל לימין,

למשל: דוד, ישי, נתן, פיליפ. כל השמות פלינדרומים.

9. כל המשפחה של אורי נסעה לים. הילדים מצאו **צדפים** והיו מאושרים.

אורי אמר: מצאתי **צדף**. אורי טעה. צורת היחיד של המילה **צדפים** אינה **צדף**.

אז מה צורת היחיד של המילה **צדפים**?

כתבו את המילה העברית עם ניקוד (או באותיות באנגלית): **צדף**

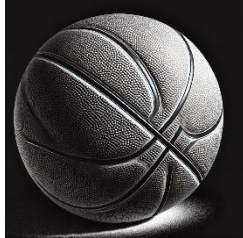
הסבר: המילה ביחיד – צדף, וברבים צדפים, כמו ספר – ספרים, ילד – ילדים. אנשים טועים ואומרים צדף, כי הם מכירים את צורת הרבים **צדפים** ואז חושבים שביחיד אומרים צדף. התהליך הלשוני הזה נקרא: גזירה לאחור.

סל (ז') سلة Shopping bag

הבדל (ז') فرق Difference

10. גם המילה **כדורגל** וגם המילה **כדורסל** בנויות כל אחת משתי מילים, אבל יש **הבדל** ביניהן.

כדורסל

כדורגל

מה ההבדל? (לא ההבדל בין האותיות ג', ס')

תשובה והסבר: המילה 'כדורגל' בנויה מן המילים – כדור + רגל, אבל יש בה רק ר' אחת. המילה 'כדורסל' בנויה מן המילים – כדור + סל, ו שתי המילים בה שלמות. לאופן היצירה של המילים 'כדורגל' ו'כדורסל' קוראים **הלחם בסיסים**.

ראשי תיבות (ז"ר) اختصارات Acronym

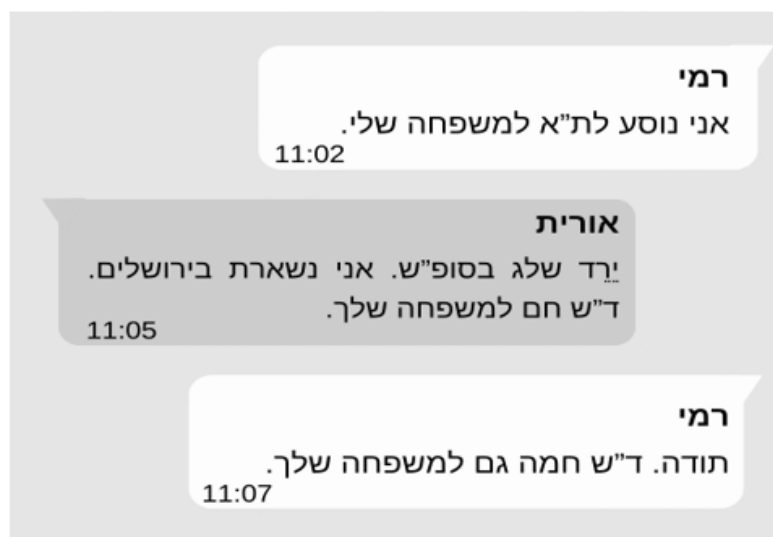
11. יש צירופי מילים שאפשר לכתוב ב**ראשי תיבות**, למשל:

בי"ס = בית ספר

ש"ב = שיעורי בית

ד"ש = דרישת שלום

הינה מה שרמי ואורית כתבו בווצאפ:

ענו על השאלות בלי להשתמש בראשי תיבות בתשובה שלכם:

א. לאן רמי נוסע? לתל אביב

ב. מתי ירד שלג בירושלים? בסוף השבוע

ג. אורית כתבה: ד"ש חם, ורמי כתב: ד"ש חמה. האקדמיה ללשון העברית אשרה

את שתי הצורות. איך זה יכול להיות? לְאִשָּׁר (את) אֵן יוֹאֲפִי יִקְבֵּל To confirm

תשובה:

ד"ש חם – המילה ד"ש נתפסת כשם בזכר.

ד"ש חמה – ד"ש = דרישת שלום. המילה דרישה היא בנקבה, ולכן: דרישת שלום חמה.

12. איזו מילה יוצאת דופן?

יוצא דופן / יוצאת דופן, شاذ\ مختلف Different / irregular

א. Love

ב. שבורה

ג. קנינו

ד. ילד

ה. נכתוב

ו. Knife

הסבר: רק במילה 'ילד' אומרים את כל האותיות שכותבים.

13. בתנ"ך בספר קהלת בפרק ה' פסוק יא כתוב: "מְתוּקָה שְׁנַת הָעֶבֶד, אִם-מָעֵט וְאִם-הָרְבָּה יֹאכֵל, וְהַשָּׁבַע לְעֹשִׁיר - אֵינָנוּ מְנִיחַ לוֹ לִישׁוֹן."

א. בפסוק כתוב "שנת העובד" = מה העובד עושה?

תשובה: ישן.

הסבר: מדברים בפסוק על אדם שעובד, עובד קשה, ולא חשוב כמה הוא אוכל, הרבה או מעט, הוא ישן היטב.

ב. האם **משמעות** המילה "שנת" בצירוף "שְׁנַת שמש", היא אותה מילה כמו בצירוף

"שנת עובד"?

תשובה: לא.

אם לא, מה משמעות המילה בצירוף "שנת שמש"?

כתבו את המילה בניקוד או באותיות באנגלית:

תשובה: שְׁנָה

הסבר: המילה שְׁנָה (למשל בצירוף 'שנת שמש') והמילה שְׁנָה (בצירוף 'שנת עובד') בסמיכות נראות אותו דבר: שְׁנַת. אבל מההקשר אפשר להבין את משמעות המילה.

ג. חשבו על שתי אפשרויות להבין את המילה "ימים" בצירוף "ימים שקטים":

תשובה: א. יום ב. ים

הסבר: המילה 'ימים' היא צורת הריבוי של שתי המילים: ים ויום.

14. יש הרבה מילים ביידיש שבאו מעברית, אבל ביידיש **הוגים** (=אומרים) את המילים

באופן שונה. הינה כמה דוגמות:

הגייה (נ') לפז Pronunciation

בעברית	תלמיד	מתנגד	תורה	שבת	מחתן	חתנה
ההגייה ביידיש	תלמיד	מסנגד	תורה	שַׁבַּס	מחתן	חסנה

איך המילה "אותיות" נאמרת ביידיש?

א. אותיות ב. אויסיס ג. אותיוס ד. אוסיות ה. ה. אוסייית

תשובה: אויסיס

הסבר: אפשר ללמוד מהדוגמות בטבלה את החוקיות של מילים עבריות

שממשות ביידיש:

כל ת שיש בה דגש בעברית - אומרים אותה כ-ת' (t) גם ביידיש.

כל ת בלי דגש בעברית – אומרים אותה כ-ס (s) ביידיש.

במילה 'אותיות' מופיעה האות ת פעמיים, ובשתי הפעמים ללא דגש, לכן אומרים

אותן כ-ס: אויסייִס.

15. הינה זוגות של שמות פועל מלשון המקרא (התנ"ך) ומלשון חז"ל (לשון המשנה והתלמוד).

שם הפועל	שם הפועל
בלשון המקרא	בלשון חז"ל
(מַצְדֵּר/infinitive)	(מַצְדֵּר/infinitive)
לְנַשֵּׂא	לִישָׂא
לָתֵת	לִיתֵן
לְשַׁבֵּת	לִישָׁב

א. איך אומרים בלשון חז"ל "ללכת"? _____

תשובה: לילך

הסבר: שמות הפועל שאתם רואים בטבלה, בלשון חז"ל, נוהגים לפי צורת העתיד. בעתיד

יִשָּׂא, יִתֵּן, יִשָּׁב, וכך צורות שם הפועל – + צורת העתיד: לִישָׂא, לִיתֵן, לִישָׁב.

★★★ שאלת בונוס:

ב. **רוב** שמות הפועל היום מתנהגים כמו בתנ"ך. כתבו

רוב (ז') أغلبية Majority

דוגמה לשם פועל שלא מתנהג כך: _____

תשובה: יש כמה אפשרויות, למשל: לומר (בתנ"ך: לאמר), ליפול (בתנ"ך: לנפול).

16. מי אני?

דוברי העברית החדשה משתמשים בשמי הלועזי. שמי הלועזי הגיע מהמילה flamma. משמעות המילה הזאת היא להבה. הצבע שלי מזכיר להבה. לפי השם הזה הציג הסופר שלום יעקב אברמוביץ את השם העברי להבי. אחרים הציעו את השם שֶלֶהֶבִּיה. אף אחת מההצעות לא התקבלה בפי הדוברים.

איזו חיה אני? _____

תשובה: פלמינגו.

17. בחודשים הלועזיים מספר הימים בחודש לא תמיד אותו דבר. למשל: בחודשים אפריל ונובמבר יש 30 ימים, ואילו בחודשים ינואר, מאי, אוקטובר ודצמבר יש 31 ימים.

הינה שמות של כמה מחודשי השנה בשפה הקוראנית.

irwol (31), owol (31), sawol (30), sibiwol (31), sibirwol (30), siwol (31)

והינה השמות שלהם בלוח השנה הלועזי אבל לא לפי הסדר:

Board לוח (ז') لوح

אפריל, דצמבר, מאי, אוקטובר, נובמבר, ינואר

מצאו שם של חודש נוסף בקוראנית. כתבו את שם החודש בעברית או באנגלית.

תשובה: פברואר = iwol

הסבר:

- הסופית של שמות החודשים בקוראנית – wol, לכן הגיוני לחשוב ש - חודש = wol
- אם החלק האחרון במילה הוא המילה "חודש", אולי החלק הראשון של המילה יהיה המספר הסידורי של אותו החודש (אחרת, לו היו אלה שמות מקריים, לא היינו יכולים לגלות שום דבר על שמות חודשי השנה האחרים).
- בין החודשים הנתונים לנו מופיעים החודשים נובמבר ודצמבר, שמקומותיהם בלוח השנה הם 11 ו 12. נוכל להניח שהמספרים האלה בנויים בקוראנית כך: 11 בנוי מהמילים 1 ו 10, 12 בנוי מהמילים 2 ו 10. (כך בעברית וגם בשפות אחרות)

כלומר, אנחנו מחפשים חודשים שבהם בחלק שמגיע לפני wol יש שתי הברות לפחות (שתי מילים שונות – כל הברה תהווה מילה אחרת). יש שני שמות כאלה ברשימה הנתונה: sibiwol, sibirwol

- כדי להתאים בין החודשים, נשתמש במספר הימים בחודש: בנובמבר 30 ימים, ואילו בדצמבר – 31. לכן, נוכל להתאים כך:
 נובמבר = sibirwol, דצמבר = sibiwol
- עכשיו נשאר להבין מה משמעות החלקים שבונים את המילים.
 הבנו כבר ש: sibir=11, וש: sibi=12
 ההברה המשותפת לשתי המילים היא si, ולכן אפשר לחשוב שמשמעותה היא 10. ברשימת המילים בקוריאנית מופיעה המילה siwol. היא מתאימה (לפי היגיון זה) לחודש העשירי בשנה – אוקטובר. הוא מופיע ברשימת החודשים בעברית ומתאים במספר הימים.
- נשארה לנו ההברה bir, שמשמעותה, כנראה, "אחת". ברשימת החודשים מופיע החודש הראשון, ינואר, אך החודש היחיד בעל תחילית דומה לזו הוא irwol. לכן, ככל הנראה, האות b נוספת בין המילה "עשר" למספר הנוסף כדי ליצור מספרים בין 10 ל 20.
- לפי זה חודש דצמבר:

$$Sibi = 12 = si + b + i = 10 + b + 2$$

מכאן ש: $i = 2$

- כך נוכל לגלות את שמו של החודש השני בשנה, פברואר:

$$iwol = \text{פברואר}$$